

JURNAL ACADEMIC III

(Manifestări științifice, culturale și activități statutare ale Academiei de Științe a Moldovei, 1 aprilie – 30 iunie 2025)

CZU: 061.1(478)(06):001.891

DOI: <https://doi.org/10.52673/18570461.25.2-77.01>

Dr. hab. **Liliana CONDRATICOVA**, secretar științific general al AȘM

E-mail: condraticova.asm@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8735-3364>

ACADEMIC JOURNAL III (Scientific, cultural events and statutory activities of the Academy of Sciences of Moldova, April 1 – June 30, 2025)

Summary. "Academic Journal III" presents, in a summarized form, the events (scientific conferences, round tables, public lectures, book launches, tributes, meetings) that were held at the Academy of Sciences of Moldova or with its participation from April to June 2025. We aimed to highlight the activities and statutory attributions in order to promote the image of the Academy of Sciences of Moldova, strengthen the role of the academic institution in the fields of research, education, and innovation, and consolidate a link between research, education, decision-makers, the business environment, as well as experienced and young researchers. Several aspects of ASM's activity during the period in question were reflected in broadcasts produced by Public Institution "Teleradio-Moldova", TVR Moldova, Radio Moldova, etc., as well as being live-streamed by privesc.eu and the Institute for Information Society Development.

Keywords: Academy of Sciences of Moldova, academic journal, activity, dissemination, promotion, statutory duties, perspectives, national visibility, integration into the European research area.

Rezumat. „Jurnalul academic III” prezintă, într-o formă sintetizată, evenimentele (însușind conferințe științifice, mese rotunde, prelegeri publice, lansări de carte, omagieri, întrevederi) desfășurate la Academia de Științe a Moldovei sau cu concursul acesteia în perioada aprilie-iunie 2025. Ne-am propus ca scop reliefa activităților și atribuțiilor statutare în vederea promovării imaginii AȘM, fortificării rolului instituției academice în domeniul cercetării, educației, inovării, și consolidării unui liant între cercetare, educație, factorii decizionali, mediul de afaceri, cercetători experimențați și tineri. Mai multe aspecte ale activității AȘM în perioada vizată au fost reflectate în cadrul emisiunilor realizate de IP Compania „Teleradio-Moldova”, TVR Moldova, Radio Moldova ș.a., precum și au fost transmise *live-stream* de către privesc.eu și Institutul pentru Dezvoltarea Societății Informaționale.

Cuvinte-cheie: Academia de Științe a Moldovei, jurnal academic, activitate, diseminare, promovare, atribuții statutare, perspective, vizibilitate pe plan național, integrare în Spațiul european de cercetare.

Argument

„Nu ne aducem aminte zilele; ne amintim momentele”, spunea unul dintre cei mai importanți scriitori italieni ai secolului al XX-lea, Cesare Pavese. Continuând seria relatărilor retrospective inițiate în anul 2024 privind evenimentele și acțiunile desfășurate la Academia de Științe a Moldovei, precizăm că „Jurnalul academic III” prezintă, într-o formă sintetizată, evenimentele (conferințe științifice, mese rotunde, prelegeri publice, lansări de carte, omagieri, întrevederi) desfășurate la Academia de Științe a Moldovei sau cu concursul acesteia în perioada aprilie-iunie 2025.

Rapoarte de activitate

3 aprilie. A avut loc Adunarea Generală a Academiei de Științe a Moldovei. În cadrul Sesiunii a XVI-a au fost audiate rapoartele conducătorilor secțiilor de

științe ale AȘM, vicepreședinți ai Academiei de Științe a Moldovei, privind activitatea secțiilor de științe în anul 2024. Acad. Eva Gudumac, conducător al Secției de științe ale vieții, a trecut în revistă activitățile desfășurate în domeniul sănătății, iar adjunctul Secției, acad. Ion Toderaș, a prezentat raportul de activitate ce vizează domeniul științelor biologice, agricole și mediului. Activitatea Secției de științe exacte și ingineresti a fost prezentată de m.c. al AȘM Svetlana Cojocaru; raportul privind activitatea Secției de științe sociale, economice, umanistice și arte a fost prezentat de m.c. al AȘM Ion Hadârcă. Membrii Adunării Generale a AȘM au aprobat cu vot unanim proiectul hotărârii cu referire la audierea rapoartelor privind activitatea secțiilor de științe ale Academiei de Științe a Moldovei în anul 2024, care vor constitui baza *Raportului de activitate al AȘM în anul 2024*.

15 mai. A fost convocată Sesiunea a XVII-a a Adunării Generale a Academiei de Științe a Moldovei, având pe agendă audierea și aprobarea *Raportului asupra stării științei din Republica Moldova în anul 2024* și audierea *Raportului privind activitatea Academiei de Științe a Moldovei în anul 2024*. Raportul asupra stării științei a pus în evidență unele probleme sistemice cu impact negativ asupra dezvoltării domeniului: finanțare insuficientă, infrastructură învechită, discrepanța salarială a cercetătorilor științifici. Hotărârea de Guvern nr. 864/2023 impune limite bazate pe criteriul de vârstă, prin care sunt afectați cercetătorii care au atins vârsta de pensionare. Totodată, în urma absorbției instituțiilor de cercetare de către universități (HG nr. 485/2022), aceste instituții și-au pierdut statutul de persoană juridică, ceea ce a limitat accesul lor la proiectele internaționale. Proiectele de hotărâri privind cele două rapoarte audiate au fost aprobate unanim, urmând a fi completate cu propunerile membrilor forului academic, inclusiv crearea unei comisii pentru revizuirea Codului cu privire la știință și inovare, insistând asupra implicării mai active a AȘM în dialogul cu autoritățile de resort.

Alegerea noilor membri ai Academiei de Științe a Moldovei

15 aprilie 2025. Sesiunea a VII-a a Adunării Generale a membrilor titulari și membrilor corespondenți ai Academiei de Științe a Moldovei, a avut pe ordinea de zi alegerea noilor membri de onoare ai AȘM, precum și alegerea membrilor titulari și a membrilor corespondenți ai AȘM, consolidând astfel nucleul academic al instituției. Secția de științe exacte și ingineresti a înaintat candidaturile unor oameni de știință cu renume internațional: acad., prof. Nicolae Victor Zamfir, vicepreședinte al Academiei Române, recunoscut pentru contribuțiile sale în domeniul fizicii nucleare și pentru rolul său activ în dezvoltarea relațiilor științifice bilate-

rale între România și Republica Moldova; acad., prof. Jūras Banys, președintele Academiei de Științe din Lituania, recunoscut pentru promovarea excelenței în cercetare și sprijinul acordat consolidării rețelelor europene de colaborare academică; prof. Xiao Yu Yang din cadrul Laboratorului comun de colaborare internațională pentru tehnologia avansată a sintezei și prelucrării materialelor al Ministerului Educației din China, apreciat pentru activitatea sa inovatoare în domeniul materialelor avansate și pentru deschiderea către cooperarea științifică internațională. Secția de științe ale vieții a înaintat personalități remarcabile în domeniul medicinei: prof., dr. Mircea Beuran, președintele Academiei de Științe Medicale din România, promotor al parteneriatelor educaționale și clinice între instituțiile de profil din cele două țări; prof., dr. Cristian Lupașcu de la Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa” din Iași, recunoscut pentru contribuțiile sale valoroase în domeniul chirurgiei și al formării tinereilor generații de medici; prof. Richard John Roberts de la New England Biolabs din SUA, expert în biologie moleculară și laureat al Premiului Nobel pentru Fiziologie sau Medicină (1993), care a revoluționat înțelegerea mecanismelor genetice și a influențat profund dezvoltarea biotehnologiilor moderne.

Prin Hotărârea VII/2 din 15 aprilie au fost aleși noi membri titulari și membri corespondenți ai AȘM. Referințele privind activitatea persoanelor pentru alegerea în calitate de membru titular și membru corespondent al AȘM au fost prezentate de Comisiile de experți ale Secțiilor de științe: acad. Boris Gaina (Secția de științe ale vieții), acad. Leonid Culiuc (Secția de științe exacte și ingineresti), acad. Grigore Belostecinic (Secția de științe sociale, economice, umanistice și arte). Ca urmare a examinării referințelor prezentate asupra activității candidaturilor înaintate de Secțiile de științe în cadrul Adunărilor secțiilor (4 aprilie, Secția de științe ale vieții; 8 aprilie, Secția de științe exacte și ingineresti;

Noi membri titulari ai Academiei de Științe a Moldovei, 12 iunie.

10 aprilie, Secția de științe sociale, economice, umanistice și arte), precum și a dezbaterilor la acest subiect, Adunarea Generală a membrilor titulari și membrilor corespondenți ai AȘM a ales în calitate de membru titular al Academiei de Științe a Moldovei următoarele persoane: **Secția de științe ale vieții:** m.c. Elena Zubcov, profilul *Biologia omului și animalelor*; m.c. Viorel Prisacari, profilul *Sănătate publică*; m.c. Eremei Zota, profilul *Medicina interdisciplinară*; **Secția de științe exacte și ingineresti:** m.c. Svetlana Cojocaru, profilul *Informatică teoretică*; m.c. Constantin Gaindric, profilul *Informatică aplicată*; m.c. Dumitru Țiuleanu, profilul *Fizică aplicată*; **Secția de științe sociale, economice, umanistice și arte:** m.c. Alexandru Stratan, profilul *Economie, business, administrare*; m.c. Victor Moraru, profilul *Politologie*; m.c. Demir Dragnev, profilul *Istorie*.

În calitate de membru corespondent al AȘM au fost alese următoarele persoane: **Secția de științe ale vieții:** dr. hab., prof. univ. Liliana Cepoi, profilul *Biotehnologie*; dr. hab., prof. univ. Eugeniu Bendelic; dr. hab., prof. univ. Liliana Groppa și dr. hab., prof. univ. Ion Mereuță, profilul *Medicină generală*; dr. hab., prof. univ. Dumitru Erhan, profilul *Medicină veterinară*; **Secția de științe exacte și ingineresti:** dr. hab. Vladimir Țurcan, profilul *Fizică aplicată*; dr. hab. Aculina Aricu, profilul *Chimie organică*; dr. hab. Viorel Bostan și dr. hab. Valeriu Dulgheru, profilul *Mașinologie și tehnologia construcțiilor de mașini*; **Secția de științe sociale, economice, umanistice și arte:** dr. hab. Valeriu Cușnir, profilul *Drept penal*; dr. hab. Elena Prus, profilul *Literatură*; dr. hab. Aurelian Dănilă, profilul *Artă muzicală*.

Manifestări științifico-culturale în perioada aprilie-iunie 2025

11 aprilie. Președintele AȘM, acad. Ion Tighineanu, și vicepreședintele AȘM, m.c. Ion Hadârcă (moderatorul evenimentului), au participat la Conferința științifico-practică internațională „Parlamentul Independenței – 35 de ani de la constituirea legală: Provocări și realizări”, desfășurată în reședința Președinției Republicii Moldova.

Evenimentul a fost organizat de Asociația Obștească „Parlamentul Independenței”, cu prilejul celor 35 de ani de la constituirea legală a primului Parlament ales democratic al Republicii Moldova. „Prin curajul său, primul Parlament ne-a redat libertatea și a pus temelia instituțiilor democratice. Astăzi, când democrația este tot mai des pusă la încercare în întreaga lume, înțelegem că ea nu este un dat. Este o construcție fragilă, care trebuie protejată, consolidată și îngrijită constant”, a remarcat președintele Republicii Moldova Maia Sandu în mesajul inaugural al conferinței. „Există o corelație clară între frecvența luării deciziilor bazate pe dovezi și gradul de încredere publică în guvernele naționale, fapt demonstrat de o investigație realizată de Centrul Comun de Cercetare al Comisiei Europene. Cu alte cuvinte, dacă vrem să aderăm la Uniunea Europeană, trebuie să recunoaștem știința ca una dintre prioritățile naționale și să-i oferim sprijinul pe care îl merită”, a subliniat acad. Ion Tighineanu în discursul său.

11-12 aprilie. Pentru a cinsti memoria profesorului Pavel Godoroja (1941–2009) și a aduce un omagiu pentru contribuțiile sale substanțiale în domeniul stomatologiei și educației medicale, comunitatea academică și medicală din Republica Moldova și de peste hotare s-a reunit în cadrul Conferinței internaționale „Abordări interdisciplinare în stomatologie”, organizată de Ministerul Sănătății al Republicii Moldova, Academia de Științe a Moldovei și Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. „Stomatologia nu mai poate fi privită doar în contextul cavității bucale. Avem nevoie de o abordare complexă, integrativă, în care cunoștințele și experiențele diverselor specializări se întâlnesc. Numai astfel putem avansa spre un sistem de sănătate cu adevărat modern și eficient”, a menționat în mesajul de deschidere

Membrii Adunării Generale a AȘM după audierea rapoartelor vicepreședinților, 3 aprilie.

Conferința internațională „Abordări interdisciplinare în stomatologie”, 11 aprilie.

ministrul Sănătății Ala Nemerenco. Ședința plenară a fost moderată de m.c. al AȘM Valeriu Fala și a înrunit discursuri inaugurale ale acad. Ion Tighineanu, președintele AȘM, m.c. al AȘM Emil Ceban, rectorul USMF „N. Testemițanu”, rapoarte ale specialiștilor notorii în domeniu, precum și evocarea personalității prof. P. Godoroja. Comunicările au elucidat perspectivele inovatoare asupra tratamentelor stomatologice moderne, prezentarea noilor direcții în imagistica dentară și modularea regenerării tisulare cu ajutorul remediilor medicamentoase, într-un context care a subliniat importanța colaborării interdisciplinare.

6 mai. Membrul titular al Academiei de Științe a Moldovei, compozitorul Gheorghe Mustea, și-a invitat admiratorii la prezentarea oficială a operei *Ștefan cel Mare*, pe un libret semnat de Constantin Cheianu. Evenimentul a avut loc la Chișinău, în sala Mediacor, cu participarea președintelui AȘM, acad. Ion Tighineanu, ministrului Culturii Sergiu Prodan, numeroșilor oameni de știință și de cultură, care au împărtășit bucuria creației alături de autor. Echipa de creație, ghidată de maestrul Gheorghe Mustea, a reușit realizarea unui spectacol de excepție prin lansarea audio a operei *Ștefan cel Mare*, participanții la discuție subliniind importanța montării scenice a acesteia. Din distribuție au făcut parte soprana Tatiana Costiuc, Capela Corală „Doina”, Orchestra Simfonică a Instituției Publice Compania „Teledradio-Moldova”, dirijată de maestrul Gheorghe Mustea, artiști onorați de a da viață rolurilor emblematic. La baza operei *Ștefan cel Mare* se află bătălia de la Vaslui din 1475, în care Ștefan cel Mare a obținut o victorie zdrobitoare asupra oștilor turcești, după care a zidit o biserică.

8 mai. În contextul Zilei Europei, Academia de Științe a Moldovei și Academia Română au organizat cea de-a doua ediție a Conferinței „Consolidarea spațiului științific românesc în context european”. În deschiderea evenimentului, președintele Academiei Române, acad. Ioan-Aurel Pop, a vorbit despre importanța integrării în Uniunea Europeană, păstrând valorile și tradițiile românești autentice, a subliniat necesitatea ca această conferință să aibă ecou nu doar în România și Republica Moldova, ci și în alte academii europene. Acad. Ioan Aurel Pop a lansat un apel către cele două academii să continue promovarea tradițiilor românești în Europa, contribuind la construirea unei identități europene care respectă diversitatea și valorile comune. „Trebuie să rămânem cu toată forța vieții noastre în această Europă”. Președintele AȘM, acad. Ion Tighineanu, a subliniat rolul științei în procesul de integrare europeană. „Academiile de științe joacă un rol esențial în societatea contemporană, influențând decizii majore în domenii precum sănătatea, educația,

securitatea și tehnologia”. În cadrul manifestării, m.c. al Academiei Române Adrian Iorgulescu și m.c. al AȘM Ion Gagim au vorbit despre personalitatea universală George Enescu, aducând un omagiu marelui muzician român cu ocazia împlinirii a 70 de ani de la plecarea în eternitate.

Despe formarea unui spațiu științific comun au discutat la emisiunea „Obiectiv comun” din 8 mai acad. Ion Tighineanu, acad. Ioan-Aurel Pop, m.c. Ion Gagim și dr. Tudor Braniște.

8 mai. AȘM a găzduit Conferința științifică internațională „Chirurgia fără frontiere”, un eveniment dedicat progresului în domeniul chirurgiei. În semn de recunoaștere a contribuțiilor remarcabile, în cadrul conferinței au fost înmânate însemnele de membru de onoare al AȘM profesorilor Mircea Beuran și Cristian Lupașcu. Vicepreședintele AȘM, acad. Eva Gudumac, conducător al Secției de științe ale vieții, a evidențiat contribuțiile chirurgiei la sănătatea publică, a subliniat activitatea prodigioasă a noilor membri de onoare ai Academiei, evidențiind importanța colaborării dintre specialiștii din Republica Moldova și România pentru ca sectorul medical din ambele țări să devină tot mai performant și să răspundă eficient nevoilor pacienților. Prof. univ. Mircea Beuran, președintele Academiei de Științe Medicale din România, a susținut prelegerea *Viitorul chirurgiei*, iar prof. univ. Cristian Lupașcu de la Departamentul de Chirurgie al Universității de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa” din Iași, a susținut raportul *Transplantul hepatic: situația actuală și perspective*.

9-10 mai. Cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la trecerea în eternitate a omului de stat Alexandru Marghiloman, Primăria Municipiului Buzău și Centrul Cultural și Educațional „Alexandru Marghiloman” au organizat, în perioada 9-10 mai 2025, cea de-a VIII-a ediție a „Zilelor Alexandru Marghiloman”, o mani-

Activitatea compozitorului George Enescu în spațiul basarabean. Comunicare susținută de m.c. al AȘM Ion GAGIM, 8 mai.

festare cultural-științifică devenită tradiție, găzduită alternativ de orașele Buzău și Chișinău, Academia de Științe a Moldovei fiind unul dintre partenerii evenimentului.

13 mai. Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al Universității de Stat din Moldova, în parteneriat cu Secția de științe sociale, economice, umanistice și arte a AȘM, Institutul de Istorie al USM și Centrul de Economia Industriei și Serviciilor al Institutului Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu” al Academiei Române, a organizat Conferința științifică cu participare internațională „Integrarea europeană a Republicii Moldova în contextul demarării negocierilor pe marginea acquis-ului comunitar”. Prima ediție a acestui for științific s-a desfășurat în anul 2007 la AȘM. La conferințele anuale sunt puse în dezbateri și reliefate diverse aspecte privind Uniunea Europeană, cooperarea multilaterală și bilaterală, integrarea europeană abordată atât în plan diacronic, cât și din perspectiva actualității. Evenimentul științific se înscrie în lista acțiunilor consacrate celebrării Zilei Europei în Republica Moldova, ajungând la cea de-a XIX-a ediție.

22 mai. Secția de științe sociale, economice, umanistice și arte a AȘM, în parteneriat cu Primăria Municipiului Chișinău și Direcția Generală Cultură și Patrimoniu Cultural, a organizat lansarea cărții *Ștefan Andronic – un arbore al cântului*, semnată de m.c. al AȘM Ion Gagim. Evenimentul a celebrat realizările lui Ștefan Andronic, dirijor, maestru de cor și fondator al Coralei „Vocile Primăverii”. Sub bagheta dirijorului actual, Mădălina Ganea, copiii au încântat publicul printr-o manieră deosebită de interpretare.

27 mai. Cu ocazia Zilei Nistrului, marcată anual în ultima duminică a lunii mai, AȘM a organizat masa rotundă „Securitatea ecologică a resurselor acvatice în contextul schimbărilor climatice și impactului antropic”. Acad. Elena Zubcov, coordonator al Platformei

științifice de comunicare „Securitatea ecologică în contextul modificărilor accelerate de mediu” și al Comisiei de specialitate „Schimbări climatice” de la AȘM, a prezentat raportul *Monitorizarea științifică a stării ecologice și funcționalității ecosistemului fluviului Nistru în condițiile schimbărilor climatice și influenței activității umane*, evidențiind necesitatea unui sistem național de monitorizare complexă, care să nu se limiteze la calitatea apei, ci să evalueze funcționalitatea ecosistemelor acvatice. Dr. hab. Dumitru Bulat, membru al Secției de științe ale vieții a AȘM, a prezentat comunicarea *Diversitatea ihtiofaunei fluviului Nistru: abordări, probleme, valorificare durabilă în condițiile actuale*, subliniind bogăția și originalitatea ihtiofaunei, dar și provocările majore care amenință resursele piscicole. Dr. Iordanca-Rodica Iordanov de la Universitatea de Stat din Moldova a susținut raportul pe tema *Securitatea ecologică a fluviului Nistru: norme juridice, drepturi ale omului și soluții pentru protecția apelor transfrontaliere în context geopolitic și climatic*, menționând că fluviul joacă un rol esențial în agricultură, energie hidroelectrică, pescuit și menținerea unui ecosistem bogat în biodiversitate, fiind o componentă cheie a securității umane și regionale. Stabilitatea socio-economică și prevenirea crizelor de apă, care ar putea afecta sănătatea publică și economia, depind de gestionarea durabilă a acestei resurse. În cadrul comunicării *Turismul conectat la râul Nistru*, dr. Viorel Miron de la Asociația de Dezvoltare a Turismului în Moldova, a adus în prim-plan potențialul turistic al Nistrului, subliniind valoarea sa culturală, istorică și naturală, dar și provocările care limitează dezvoltarea acestei industrii. Nistrul ascunde un tezaur de atracții turistice, de la mănăstiri rupestre și cetăți medievale, precum Cetatea Soroca sau Cetatea Tighina – cu potențial de a atrage un milion de vizitatori anual datorită importanței și localizării sale –, până la rezervații naturale și peisaje unice. După prezentarea rapoartelor, a urmat o sesiune de dez-

„Zilele Alexandru Marghiloman”,
Buzău, 10 mai.

Participanții la masa rotundă „Securitatea ecologică a resurselor acvatice în contextul schimbărilor climatice și impactului antropic”, 27 mai.

bateri, moderată de dr. hab. Rodica Ciobanu și dr. hab. Liliana Condaticova. Vorbitorii au subliniat necesitatea unei abordări integrate pentru protejarea Nistrului, combinând cercetarea științifică, cooperarea internațională și implicarea comunității. Printre propunerile înaintate pentru a fi incluse în rezoluția evenimentului s-a reiterat: restabilirea activității Comisiei moldo-ucrainene privind valorificarea durabilă a fluviului Nistru la nivel de stat și nu doar la nivelul Ministerului Mediului, aceasta fiind o problemă vitală privind securitatea țării în aspect economic, social, drepturile omului și asigurarea securității ecologice a mediului de trai; necesitatea – în baza Platformei științifice de comunicare „Securitatea ecologică în contextul modificărilor accelerate de mediu” și a Comisiei de specialitate „Schimbări climatice” de la AȘM – actualizării dezbaterilor intersectoriale cu privire la securitatea ecologică și identificarea soluțiilor la probleme stringente ale Republicii Moldova în domeniul protecției mediului, tratate prin prisma directivelor europene și ajustării la standardele europene; punerea în atenția societății și a autorităților a rezultatelor cercetărilor realizate în domeniile de competență ale secțiilor de științe ale AȘM cu privire la soluțiile înaintate pentru asigurarea securității ecologice; consolidarea eforturilor autorităților publice locale și centrale, a universităților, a mediului academic, a organizațiilor societății civile cu privire la rolul cercetării științifice în soluționarea pertinentă a problemelor identificate în domeniul asigurării dreptului la un mediu neprimejdios, inclusiv prin restabilirea mai multor specialități, comasate neargumentat în ultimii ani în domeniul cercetării biologice, ecologice, a mediului de trai; creșterea acțiunilor colaborative în sensibilizarea societății cu privire la măsurile de protecție a mediului și a măsurilor de responsabilizare a mediului de afaceri.

29 mai. M.c. Ion Gagim, șef al Secției Teritoriale Nord a AȘM (cu sediul la Bălți) și membru al Secției de științe sociale, economice, umanistice și arte a AȘM, a susținut prelegerea publică *Situația cu educația: Problema adevărului*. „Fără un nivel adecvat al educației, cercetarea științifică nu poate fi de calitate”, a reiterat acad. Ion Tighineanu la deschiderea evenimentului. Prelegerea a fost organizată în cadrul platformei „Educația în Societate”, coordonată de m.c. Ion Gagim. Acad. Gheorghe Mustea a subliniat urgența elaborării unei politici naționale în domeniul educației, care să depășească viziunea limitată ce confundă educația doar cu învățământul sau școala. Acad. Grigore Belostecnic a subliniat că educația din Republica Moldova necesită o analiză sinceră a problemelor sale reale, încurajând continuarea dezbaterilor asupra acestui subiect.

30-31 mai. AȘM a găzduit Conferința științifică internațională „Pediatria fără frontiere”, organizată

sub egida AȘM și a USMF „N. Testemițanu”. Evenimentul a reunit specialiști din Republica Moldova, România, Ucraina, Emiratele Arabe Unite ș.a. și a avut ca scop facilitarea schimbului de experiență între experți din domeniul pediatriei, punând accent pe progresele recente și provocările actuale în sănătatea copiilor. Discuțiile din cadrul conferinței s-au concentrat pe teme de actualitate. Specialiștii au abordat subiecte precum chirurgia pediatrică, punând în lumină tehnici endoscopice și tratamente minim invazive utilizate pentru afecțiuni complexe, chirurgia abdominală și toracică, ortopedia copilului. De asemenea, s-a discutat despre gestionarea urgențelor pediatrice, inclusiv suportul vital al căilor respiratorii și abordarea șocului anafilactic. Infecțiile la copii au fost un alt punct central, cu un interes deosebit pentru cazuri precum SARS-CoV-2, meningita, fibroza chistică, imunodeficiențele primare, infecțiile urinare și sepsisul. În plus, au fost explorate maladiile congenitale și ereditare, cu accent pe sindroame genetice, erori înnăscute de metabolism, anomalii pulmonare și malformații cardiace. Utilizarea inteligenței artificiale în probleme precum sindromul copilului abuzat au completat agenda conferinței, evidențiind diversitatea și complexitatea domeniului. În deschiderea evenimentului, președintele AȘM, acad. Ion Tighineanu, a adus un omagiu acad. Natalia Gheorghiu, subliniind contribuțiile sale în pediatrie și moștenirea continuată de acad. Eva Gudumac și discipolii săi; cu intervenții relevante au venit secretarul de stat al Ministerului Sănătății, Svetlana Nicolăescu; rectorul USMF „N. Testemițanu”, m.c. al AȘM Emil Ceban; m.c. al AȘM Svetlana Șciuca ș.a.

12 iunie. Academia de Științe a Moldovei a organizat „Ziua Ușilor Deschise” pentru a consemna 64 de ani de la înființare. Evenimentul a reunit reprezentanți ai comunității academice, evidențiind contribuțiile esențiale ale Academiei la dezvoltarea științifică și

Participantii la Conferința științifică internațională „Pediatria fără frontiere”, 30 mai.

culturală a Republicii Moldova, precum și la alinierea acesteia la standardele europene de cercetare. În discursul inaugural al ședinței festive, președintele AȘM, acad. Ion Tighineanu, a subliniat realizările din cele peste șase decenii de activitate ale AȘM, reiterând iminența consolidării comunității științifice. „Acești 64 de ani cu certitudine vor fi apreciați la justa valoare de istoricii, cronicarii vremii și ai evoluției gândirii academice. Actualmente avem cu toții o mare responsabilitate: să depunem eforturi maxime pentru consolidarea comunității științifice și integrarea acesteia în Spațiul european de cercetare, să ne păstrăm verticalitatea și să apărăm în orice circumstanțe adevărul științific”, a subliniat președintele AȘM. Un mesaj de felicitare a venit din partea Președintelui Academiei Române, acad. Ioan-Aurel Pop, care a reiterat legăturile profunde dintre cele două instituții: „Ziua Academiei de Științe a Moldovei este și pentru Academia Română o mare sărbătoare”. Europarlamentarul Maria Grapini, prim-vicepreședinte al Delegației Parlamentului European pentru Republica Moldova, și-a reiterat angajamentul pentru susținerea parcursului european al Republicii Moldova, menționând beneficiile aderării la UE, precum fondurile de peste 100 de miliarde de euro accesate de România și oportunitățile de liberă circulație și studii pentru tineri. În cadrul ședinței festive, academicianului Nicolae-Victor Zamfir, vicepreședinte al Academiei Române, i-au fost înmânate însemnele de membru de onoare al AȘM. În același cadru festiv au fost înmânate legitimațiile de membru titular și membru corespondent noilor membri aleși ai AȘM la Adunarea Generală a membrilor titulari și membrilor corespondenți din 15 aprilie 2025. De asemenea, în semn de recunoaștere a realizărilor științifice valoroase, au fost conferite distincții academice membrilor comunității științifice. Ceremonia festivă a inclus o expoziție de fotografii, organizată în holul Sălii academice, precum și o expoziție de artă plas-

tică în Sala Aurie, prezentată de dr. Natalia Procop, secretar științific al Secției de științe sociale, economice, umanistice și arte a AȘM, și dr. Iraida Ciobanu, ambele fiind și cadre didactice la UPS „Ion Creangă” din Chișinău. Ședința festivă dedicată celor 64 de ani de la fondarea AȘM a culminat cu un recital muzical susținut de Natalia Tanasiiciuc.

13-14 iunie. Și-a deschis lucrările cea de-a VIII-a ediție a Congresului Neurologilor din Republica Moldova. Evenimentul a fost organizat de Societatea Neurologilor din Republica Moldova, Ministerul Sănătății al Republicii Moldova, Academia de Științe a Moldovei și Catedrele de neurologie nr. 1 și nr. 2 din cadrul Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. Manifestarea științifico-practică s-a desfășurat în ajunul Zilei Lucrătorului Medical și a Farmacistului, sărbătorită anual în Republica Moldova în a treia duminică a lunii iunie, fiind și un gest de grațitudine față de toți lucrătorii din domeniul medicinei. Programul congresului a inclus discuții și debateri pe mai multe probleme esențiale din domeniu, precum accidentul vascular cerebral, epilepsia, scleroza multiplă, patologia neurodegenerativă, afecțiuni ale sistemului nervos periferic, tulburări cefalgice și neurogenetica. Evenimentul a întrunit medici neurologi, medici rezidenți și studenți pasionați de neuroștiințe, precum și specialiști din alte domenii medicale din Republica Moldova și de peste hotare (Germania, România, Ucraina, Spania, Portugalia, Elveția, Regatul Unit, Franța, Turcia, Italia). Ceremonia oficială de deschidere a Congresului Societății Neurologilor din Republica Moldova, ajunsă la cea de-a VIII-a ediție, a fost inițiată de acad. Stanislav Groppa, președintele Societății Neurologilor din Republica Moldova, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, membru de onoare al Academiei Române, coordonator al Platformei de excelență în cercetarea Accidentelor Vasculare Cerebrale din cadrul AȘM. Au urmat mesaje de salut și

„Ziua Ușilor Deschise” la Academia de Științe a Moldovei, 12 iunie.

Congresul Neurologilor din Republica Moldova, ediția a VII-a, 13 iunie.

înalte aprecieri din partea prim-ministrului Republicii Moldova Dorin Recean; acad. Ion Tighineanu, președintele Academiei de Științe a Moldovei; prof. Günther Deuschl, fondatorul și primul președinte al Academiei Europene de Neurologie; Anja Sander, director executiv al Academiei Europene de Neurologie; Mateusz Stolarczyk, director regional de proiect Angels Initiative. Pe durata lucrărilor congresului a fost deschisă o expoziție importantă pentru specialiștii în domeniu.

13-15 iunie. În comuna Dumbrăveni, județul Suceava, România, a avut loc cea de-a XVIII-a ediție a Festivalului literar internațional „Mihai Eminescu”, organizat sub egida Academiei Române și a Academiei de Științe a Moldovei. Evenimentul s-a desfășurat în incinta Centrului Cultural „Acad. Eugen Simion” și a întrunit personalități marcante ale culturii române. Sub genericul „Anul Mihai Eminescu”, ediția din 2025 a avut o semnificație aparte – marcarea a 175 de ani de la nașterea poetului național. Festivalul internațional „Mihai Eminescu” de la Dumbrăveni este o veritabilă punte între generații, regiuni și conștiințe. Acad. Ion Tighineanu a menționat inițiativa Academiei de Științe a Moldovei și Academiei Române de a declara anul 2025 drept „Anul Eminescu”: „Mihai Eminescu ne unește prin creația sa. El este, incontestabil, simbolul unității noastre spirituale, fiind cel mai puternic liant între cele două maluri ale Prutului”. Acad. Mihai Cimpoi, președintele Comitetului de organizare al Festivalului, a menționat că Mihai Eminescu este printre cele mai studiate personalități culturale la nivel global, fiind tradus în 86 de limbi ale lumii. La festival au participat, de asemenea, acad. Gheorghe Duca, m.c. Ion Mereuță, prof. univ. Igor Șarov, rectorul USM, ș.a.

16 iunie. Prof. Horia-Nicolai Teodorescu, membru titular al Academiei Române și director onorific al Institutului de Informatică Teoretică, filiala Iași, a susținut la AȘM prelegerea publică *Perspective statistic-computaționale privind utilizarea etimologiei în operele literare*. Acad. Teodorescu a prezentat rezultatele investigațiilor grupului de cercetare din care face parte și care a folosit metode statistice și computaționale pentru a analiza etimologiile cuvintelor în operele literare românești din perioada interbelică și contemporană. Acad. Horia-Nicolai Teodorescu a introdus conceptul de l-etimologie, definit ca ansamblul cuvintelor cu o anumită etimologie utilizate într-o limbă dată. Analiza comparativă a relevat că utilizarea l-etimologiilor variază semnificativ între autori, urmând o distribuție de tip Pareto (Zipf), indicând o structură unică, dependentă de autor și, uneori, de operă.

18 iunie. În Republica Moldova este marcată „Ziua Istoricului”, instituită prin decizia Guvernului Republicii Moldova din 10 iunie 2011. AȘM a participat la

ședința festivă consacrată sărbătorii profesionale „Ziua Istoricului”, eveniment organizat de Institutul de Istorie al USM, în parteneriat cu Asociația Istoricilor din Republica Moldova „Alexandru Moșanu” și Muzeul Național de Istorie a Moldovei. La ședința festivă au adresat mesaje de salut secretarul de stat al Ministerului Educației și Cercetării Sergiu Gurin; secretarul de stat al Ministerului Culturii dr. Vlad Vornic; prof. univ. dr. Igor Șarov, rectorul Universității de Stat din Moldova; dr. hab. Liliana Condricova, secretarul științific general al Academiei de Științe a Moldovei; Ghenadie Donos, președintele Federației Sindicale a Educației și Științei din Republica Moldova; dr. hab., prof. univ. Anatol Petrencu, președintele Asociației Istoricilor din Republica Moldova „Alexandru Moșanu”; dr. hab., prof. univ. Sergiu Cornea, rectorul Universității de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul; m.c. al AȘM Gheorghe Cojocar, directorul Institutului de Istorie al USM; dr., prof. univ. Lidia Pădureac, prim-prorector al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți; m.c. al AȘM Victor Juc, președintele Consiliului directorilor institutelor de cercetare, directorul Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al USM; m.c. al AȘM Ion Mereuță, directorul Institutului de Fiziologie și Sanocreatologie al USM; dr. Vitalie Ciobanu, directorul Agenției pentru Știință și Memorie Militară; dr. Larisa Noroc, șef al Catedrei de Istorie și Științe Sociale a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău; Petru Vicol, directorul Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală; dr. hab., prof. univ. Gheorghe Postică, șeful sectorului Arheologie la Muzeul Național de Istorie a Moldovei, alți reprezentanți ai organizațiilor din domeniile cercetării și educației.

24 iunie. În tot spațiul românesc este sărbătorită Ziua Universală a Iei și Ziua Națională a Portului Popular. Academia de Științe a Moldovei a fost partener la organizarea ediției a VI-a a Simpozionului științific internațional de Etnologie. Manifestarea științifică a fost organizată de Ministerul Culturii; Institutul Patrimoniului Cultural; Institutul de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu” al Academiei Române; Academia de Științe a Moldovei; Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu”; Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca; Centrul universitar Nord din Baia Mare, Facultatea de litere, România; Institutul de Studii al Artelor, Folcloristică și Etnologie „M. Rylskyi” al Academiei Naționale de Științe din Ucraina; Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală; Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”; Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul. Lucrările simpozionului au fost deschise de dr. Ion Ursu, director al Institutului Patrimoniului Cultural al Ministerului Culturii. Mesaje de salut participanților din Republi-

ca Moldova, România și Ucraina au fost adresate din partea instituțiilor organizatoare de dr. Vlad Vornic, secretar de stat la Ministerul Culturii; academician Sabina Cornelia Ispas, Academia Română, președintele Secției de arte, arhitectură și audiovizual, director al Institutului de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu” al Academiei Române; dr. hab. Liliana Condricova, secretar științific general al AȘM; dr. hab. Sergiu Cornea, rectorul Universității de Stat „B.P. Hasdeu”, care au evidențiat rolul patrimoniului cultural, importanța cămășii cu alțiță, inclusă pe lista patrimoniului UNESCO, ca element de identitate culturală în România și în Republica Moldova, rolul comunității academice în valorificarea și promovarea cămășii cu alțiță.

Întrevederi și vizite de lucru la AȘM; acorduri de parteneriat

1 aprilie, București. Academia de Științe a Moldovei (acad. Ion Tighineanu), Academia de Științe Medicale din România (prof., dr. Mircea Beuran) și Asociația „One Health” (prof., dr. Ioan Sîrbu) au semnat un acord de colaborare având ca scop promovarea conceptului „O singură sănătate” („One Health”). Acordul prevede dezvoltarea și implementarea unor proiecte comune în domeniul „One Health”, realizarea studiilor și cercetărilor în domenii conexe sănătății umane, veterinară și de mediu, organizarea manifestărilor științifice, schimbul de date, expertiză și bune practici în domeniul cercetării, sprijin reciproc în cadrul programelor de finanțare naționale și internaționale.

22 mai. La Academia de Științe a Moldovei a avut loc o întrevedere a membrilor Prezidiului AȘM și a colaboratorilor secțiilor de științe cu scriitorul Salim Babullaoglu – poet, eseist, traducător, membru al Uniunii Scriitorilor din Azerbaidjan și Ambasador de Onoare al Mișcării Internaționale a Poeților în Azerbaidjan. Întâlnirea a fost organizată în contextul celei de-a XVII-a ediții a Festivalului Internațional de Poezie „Grigore Vieru”. M.c. al AȘM Ion Hadârcă a evidențiat colaborarea durabilă cu Republica Azerbaidjan, începută prin relația de prietenie cu Vugar Novruzov, președintele Congresului Azerilor din Moldova, și continuată prin cooperarea fructuoasă cu scriitorul Salim Babullaoglu. Acesta s-a remarcat prin traducerea și interpretarea artistică a numeroase poeme românești, inclusiv din opera eminesciană, în limba azeră.

3-4 iunie, Copenhaga. Președintele AȘM, acad. Ion Tighineanu, a participat la Adunarea Generală a membrilor ALLEA (All European Academies/Federația Europeană a Academiei de Științe și Științe Umaniste), care a avut loc la Academia Regală de Științe și Litere din Danemarca. În prima parte a reuniunii membrilor ALLEA au fost puse în discuție provocările

și oportunitățile procesului de reformare a sistemului de evaluare a cercetării științifice. Discuțiile au continuat asupra planului de implementare a priorităților strategice pe care ALLEA le propune pe agenda Comisiei Europene, dintre care: promovarea autonomiei, integrității și încrederii în știință; îmbunătățirea condițiilor pentru cercetare; livrarea de consultanță științifică independentă; implicarea activă a membrilor ALLEA în procesul de consultare a factorilor de decizie cu privire la ajustarea sistemului științific la necesitățile societății. În cadrul simpozionului științific „Europa și Arctica: știință și diplomatie” a fost abordată problema cercetărilor științifice transnaționale din regiunea Arcticii, care au un impact semnificativ asupra monitorizării și modelării schimbărilor climatice.

18 iunie. La AȘM a avut loc o întrevedere oficială a Ambasadorului Extraordinar și Plenipotențiar al Republicii Turcia în Republica Moldova, Excelența Sa Uygur Mustafa Sertel, cu membrii Prezidiului AȘM. În cadrul întâlnirii, acad. Ion Tighineanu, președintele AȘM, a făcut o trecere în revistă a activității AȘM și a relațiilor de colaborare cu mediul academic din Turcia, menționând colaborarea bună cu Consiliul de Cercetare Științifică și Tehnologică din Turcia (TÜBİTAK), în particular prelegerile publice susținute de președintele TÜBİTAK, prof. Hasan Mandal la AȘM (decembrie 2020) și prelegerea președintelui AȘM în cadrul seriei de lecturi academice, organizate de TÜBİTAK pentru comunitatea științifică din Turcia (martie 2021).

25 iunie. Președintele AȘM, acad. Ion Tighineanu, și membrii Prezidiului AȘM au avut o întrevedere cu prof. univ., dr. Liviu-Bogdan Ciucă, președintele Academiei de Științe Juridice din România, președintele Comisiei Juridice, Disciplină și Imunități din Camera Deputaților din România. Discuțiile au fost concentrate pe rolul academiilor de științe în dezvoltarea durabilă a țărilor, necesitatea colaborării pentru valorificarea experiențelor și sprijinul reciproc, importanța susținerii cercetării, promovarea și valorificarea rezultatelor

Premiul de Excelență al Academiei de Științe Juridice din România acordat conducerii AȘM, 25 iunie.

științifice, dezvoltarea științei și integrarea în Uniunea Europeană, precum și promovarea unor autentice punți științifice și culturale care contribuie la fortificarea spațiului comun românesc. În calitatea sa de președinte al Comisiei Juridice, Disciplină și Imunități din Camera Deputaților din România, prof. dr. Liviu-Bogdan Ciucă a conferit AȘM Diploma de Excelență „cu ocazia împlinirii a 64 de ani de la înființare, pentru rezultate manageriale de excepție și pentru promovarea eficientă a cercetării științifice în plan național și internațional”. Totodată, „în semn de apreciere pentru contribuția adusă la dezvoltarea cercetării științifice și la colaborarea în plan academic dintre România și Republica Moldova”, prof. Liviu-Bogdan Ciucă a înmănat din partea Academiei de Științe Juridice din România Premiul de Excelență pentru conducerea Academiei de Științe a Moldovei președintelui AȘM, acad. Ion Tighineanu, vicepreședinților AȘM acad. Svetlana Cojocaru, acad. Eva Gudumac, m.c. Ion Hadârcă, precum și m.c., dr. hab. în drept Valeriu Cușnir.

25-27 iunie. Prof. Jūras Banys, președintele Academiei de Științe din Lituania, s-a aflat în vizită la AȘM, în timpul căreia i-au fost conferite însemnele de membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei, în semn de înaltă apreciere pentru eforturile sale susținute în promovarea excelenței în cercetare, precum și pentru contribuțiile semnificative la consolidarea rețelelor europene de colaborare academică. Ceremonia solemnă a avut loc la 26 iunie. *Laudatio* a fost rostit de președintele AȘM, acad. Ion Tighineanu, care a evidențiat meritele excepționale ale prof. Jūras Banys în cercetarea științifică și contribuțiile sale la dezvoltarea relațiilor de colaborare între instituțiile academice din Lituania și Republica Moldova. Acad. Jūras Banys a susținut, în cadrul Școlii de vară „Calea spre descoperiri științifice”, o lecție publică despre materiale avansate pentru viitor, punând în evidență specificul materialelor din diverse categorii, precum cele dielectrice, feroelectrice, piezoelectrice, piroelectrice, multiferoice și alte materiale emergente, începând cu istoricul descoperirii acestor materiale,

evoluția conceptelor fizice, care stau la baza funcționalității dispozitivelor create de-a lungul timpului pe baza acestor materiale și noile perspective de implementare a materialelor emergente în diverse domenii industriale, precum transportul, energetica, tehnologiile informaționale și comunicațiile, noile metode de calcul, inclusiv cele bazate pe rețele neuronale, calculatoarele și comunicațiile cuantice, dezvoltarea inteligenței artificiale, aspectele ecologice.

Omagiere, recunoștință și apreciere

La **4 aprilie**, Academia Română a sărbătorit 159 de ani de la fondare, în Aula instituției desfășurându-se o sesiune festivă, urmată de Ziua porților deschise. Evenimentul a fost inaugurat de președintele Academiei Române, academicianul Ioan-Aurel Pop, care a prezentat cele mai esențiale file din istoria instituției, reiterând rolul fundamental al acesteia în păstrarea și consolidarea identității românești. Președintele AȘM, acad. Ion Tighineanu, a transmis online mesajul de felicitare al Adunării Generale a AȘM, accentuând colaborarea fructuoasă dintre Academia de Științe a Moldovei și Academia Română în ultimii ani, implicit prin planul de acțiuni comune ce prevede organizarea Zilei Culturii Naționale, Zilei Limbii Române, Școlii de vară, promovarea excelenței științifice. „Academiile, prin prestația și meritele membrilor săi, prin modul profund de înțelegere a fenomenelor, generate de salturile tehnologice, au toate competențele și forța de a interveni în discursul public pentru a asigura o dezvoltare durabilă a lumii”, a subliniat acad. Ion Tighineanu.

4 mai. Acad. **Ereimei Zota**, dr. hab. în medicină, prof. univ., USMF „N. Testemițanu”, a marcat onorabila vârstă de 85 de ani. Contribuțiile sale valoroase la dezvoltarea învățământului universitar medical și farmaceutic, realizările științifico-practice remarcabile în domeniul morfopatologiei sunt înalt apreciate de comunitatea științifică.

9 mai. În rândul nonagenarilor a pășit acad. **Theodor Furdul**, dr. hab. în științe biologice, prof. univ.,

Prof. Jūras BANYNS, președintele AȘ din Lituania, și prof. Kornelius NIELSCH, Germania, 26 iunie.

Academicianul Theodor FURDUI (primul din dreapta) a împlinit 90 de ani, 9 mai.

Institutul de Fiziologie și Sanocreatologie al USM. Comunitatea academică a exprimat sentimente de recunoștință și prețuire pentru contribuțiile substanțiale aduse de domnia sa în dezvoltarea sanocreatologiei și fiziologiei omului, precum și pentru rezultate manageriale și didactice remarcabile, formarea cadrelor de înaltă calificare, promovarea științei.

28 mai. Adunarea Generală a Academiei Române, întrunită în sesiunea din 28 mai 2025, a decis, prin vot secret, alegerea a trei membri corespondenți și șapte membri de onoare, printre care două personalități marcante din Republica Moldova, înalt apreciate pentru contribuțiile inestimabile în domeniile de competență – acad. Aurelian Gulea (Secția de științe exacte și inginerști a AȘM) și acad. Stanislav Groppa (Secția de științe ale vieții a AȘM). Academicienii Aurelian Gulea și Stanislav Groppa sunt participanți activi la manifestări științifice naționale și internaționale, au obținut rezultate remarcabile în pregătirea cadrelor tinere și se implică eficient în activitatea Academiei de Științe a Moldovei.

27 iunie. Cu prilejul sărbătorii anuale a inventatorilor și raționalizatorilor, Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI) a acordat diplome de merit celor mai activi inventatori din anul 2024, în baza numărului de brevete obținute și de cereri depuse. Printre laureați se numără m.c. al AȘM Rodica Sturza și dr. hab., prof. univ. Aliona Ghendov-Moșanu, Secția de științe exacte și inginerști a AȘM.

In memoriam

La 18 aprilie a plecat la cele veșnice distinsul om de știință, academician, dr. hab. în științe tehnice, prof. univ. **Mircea Bologa** (31 mai 1935 – 18 aprilie 2025). A fost fondatorul școlii științifice în domeniul intensificării transferului de căldură și de masă din Republica Moldova; inițiator și conducător al cercetărilor sistematice ale proceselor de transfer de căldură și de masă sub acțiunea câmpurilor electrice și magnetice și ale particularităților hidrodinamice în curgeri cavitaționale, care reprezintă o direcție nouă în termofizică și electrofizică. A fost autor a cca 1.500 de lucrări științifice, inclusiv autor și coautor a 15 monografii, autor a peste 300 de brevete de invenție și certificate de inovație, a format peste 50 de doctori și doctori habilitați. A întemeiat, în 1965, împreună cu acad. Boris Lazarenko, revista științifico-tehnică *Elektronnaya obrabotka materialov* – prima și unica de acest profil, pe care a îngrijit-o timp de șase decenii, inițial în calitate de redactor-șef adjunct (1965–1979), apoi în calitate de redactor-șef. În versiune engleză revista se editează în SUA de editura Allerton Press, Inc. cu denumirea *Surface Engineering and Applied Electrochemistry*.

La 13 mai ne-a părăsit acad. **Gheorghe Paladi** (9 mai 1929 – 13 mai 2025), dr. hab. în științe medicale, prof. univ., savant notoriu, care a adus contribuții valoroase în domeniul obstetricii și ginecologiei. Pentru prima dată, acad. Paladi a introdus în practica ginecologică din Moldova endoscopia în diagnosticul și tratamentul patologiilor ginecologice. Au fost pregătite și instruite cadre medicale în domeniul endoscopiei din rândul medicilor autohtoni și celor din România. O altă direcție științifică importantă a constituit domeniul tumorilor benigne ale uterului, pentru prima dată fiind elaborat tratamentul conservativ nonhormonal al acestor tumori. Din 9 iunie 2020, Spitalul Clinic Municipal nr. 1 din Chișinău a fost redenumit în cinstea acad. Gheorghe Paladi, iar la 22 decembrie 2022 aici a fost inaugurat bustul acad. Gheorghe Paladi.

La 3 iunie a încetat să bată inima academicianului **Eugen Doga** (1 martie 1937 – 3 iunie 2025), eminentă personalitate a contemporaneității, remarcabil compozitor și om de cultură, Artist al Poporului, Laureat al Premiului de Stat și a numeroase premii internaționale, cavaler al Ordinului Republicii, Doctor Honoris Causa al unor universități de prestigiu, un autentic simbol al culturii și identității neamului românesc, personalitate care, vreme de peste jumătate de veac, ne-a reprezentat cu vrednicie și ne-a dus cu onoare faima pe toate meridianele lumii. Acad. Ioan-Aurel Pop avea să spună cu tristețe: „Maestrul a trecut prin moarte la viață, la viața veșnică invocată de Sfânta Scriptură. Dar, spre deosebire de preceptele noastre creștine și, poate, în continuarea lor, Maestrul trăiește prin arta lui, prin muzica lui pe care a avut amabilitatea să mi-o înmăneze odinioară imprimată cu mijloacele moderne cunoscute. Dictonul latin *Ars longa, vita brevis* („Arta lungă, viața scurtă <este>”) i se potrivește pe deplin lui Eugen Doga: a trăit în dimensiuni temporale omenești pe acest pământ, dar a lăsat în urmă o operă nemuritoare, la dimensiuni temporale eterne”.

La 29 aprilie comunitatea științifică din Republica Moldova a primit cu tristețe vestea trecerii în eternitate a eminentului om de știință, academician, prof. univ. emerit, dr. ing. **Valeriu Tabără** (1 iulie 1949 – 29 aprilie 2025), președintele Academiei de Științe Agricole și Silvicultură „Gheorghe Ionescu-Șișești”, membru de onoare al AȘM (2022).

Realizări științifice, lansări de carte, emisiuni radio/TV, interviuri

24 aprilie. Președintele AȘM, acad. Ion Tigheanu, a fost invitatul emisiunii „Bună Dimineața” de la Moldova 1, unde a vorbit despre rolul științei în societate, despre cine poate deveni academician și cum este susținută cercetarea în Republica Moldova.

Protagonistul emisiunii a subliniat că AȘM este un spațiu deschis tuturor celor pasionați de cunoaștere, indiferent de vârstă sau statut social, subliniind și subiectul perspectivelor cercetării în Republica Moldova în contextul integrării europene, exprimând speranța că susținerea financiară pentru domeniul științei va crește astfel, încât sistemul să se poată dezvolta, dar nu doar să supraviețuiască.

29 aprilie. Invitatul special al emisiunii „Portret Obiectiv” de la TVR Moldova a fost acad. Tudor Lupașcu, figură proeminentă a științei chimice din Republica Moldova. Cu o carieră de peste 50 de ani dedicată chimiei, acad. T. Lupașcu a împărtășit momente definitorii din parcursul său profesional și personal, dezvoltând pasiunea care l-a propulsat în elita cercetării științifice.

30 aprilie. Academia de Științe a Moldovei a găzduit lansarea celui de-al treilea volum al enciclopediei ilustrate *Animalele*, semnată de m.c. al AȘM Tudor Cozari, Ambasador de Onoare al Parcului Gran Sasso e Monti della Laga din Italia. Evenimentul a fost organizat de Secția de științe ale vieții a AȘM, în parteneriat cu Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău și Parcul Național Orhei. În deschidere, au vorbit acad. Ion Tighineanu, președintele AȘM, și Sergiu Lazarencu, ministrul Mediului. În continuare au luat cuvântul profesorul universitar Liviu-Dan Miron, prorectorul pentru cercetare științifică și relații internaționale al Universității Științelor Vieții „Ion Ionescu de la Brad” din Iași; acad. Ion Toderaș, coordonator adjunct al Secției de științe ale vieții; directorul Institutului de Zoologie al USM, m.c. al AȘM Laurenția Ungureanu; dr. Eduard Coropceanu de la UPS „Ion Creangă”; prof. Dionisie Boaghie, dr. Nicolae Aluchi, Parcul Național Orhei, precum și editorul Iulian Ciocan de la Editură ARC. Autorul volumului, m.c. T. Cozari, a susținut prelegerea *Pasiunea mea – animalele*.

2 mai. Cel de-al 46-lea Congres al Organizației Internaționale a Vei și Vinului (OIV), un eveniment de referință pentru comunitatea vitivinicolă mondială, a fost subiectul abordat de acad. Boris Gaina în interviul acordat Cristinei Bumbu. Acad. B. Gaina a precizat că Congresul OIV 2025 constituie o platformă pentru discutarea unor provocări globale, precum impactul schimbărilor climatice și declinul suprafețelor viticole, iar cele 279 de rezumate din 32 de țări sunt deosebit de relevante pentru domeniile oenologiei, viticulturii și economiei sectorului.

8 mai. Acad. Gheorghe Mustea a fost invitatul Danei Ciobanu la emisiunea „Obiectiv comun”, difuzată la TVR Moldova. Într-un dialog de excepție despre valorile culturale, despre Pace, Prosperitate și Demnitate,

maestrul Gh. Mustea a povestit despre calea lungă, mai bine de un sfert de veac, de creare a operei *Ștefan cel Mare*, lansată la 6 mai curent, emoțiile și semnificația acestei lucrări de anvergură; a reflectat despre rolul și importanța familiei în societate, turneele muzicale, festivalurile și concursurile, importanța muzicii în viața noastră care se poate dezvolta armonios doar în condiții de pace.

19 iunie. Președintele AȘM, acad. Ion Tighineanu, s-a referit, în cadrul emisiunii „Telematinal” de la TVR Moldova, la aniversarea de 64 de ani de activitate a instituției, celebrată pe 12 iunie 2025; a subliniat rolul central al AȘM în procesul de asociere a Republicii Moldova la programele europene de cercetare și inovare. „Academia joacă un rol esențial în promovarea imaginii Republicii Moldova în spațiul românesc și european”, a declarat președintele AȘM, menționând existența a șapte platforme de comunicare care găzduiesc prelegeri susținute de personalități de renume mondial. Președintele AȘM a reiterat că AȘM organizează școli de vară pentru elevi, iar pe 23 iunie 2025 va debuta o nouă ediție.

19 iunie. Cu ocazia Zilei Inventatorului și Raționalizatorului, acad. Tudor Lupașcu a acordat un interviu jurnalistului Victor Balaniuc de la Radio Moldova, în cadrul căruia a vorbit despre cele peste 80 de invenții realizate în peste 50 de ani de activitate, printre care tehnologiile de obținere a cărbunilor activi din sâmburi de fructe și semințe de struguri, utilizați pentru detoxifierea organismului uman. „Numai prin invenții și realizări inovatoare, economia unei țări poate progresa”, a subliniat acad. Tudor Lupașcu, adresând un mesaj de încurajare cercetătorilor să continue activitatea de inovare.

23 iunie. La 23 iunie 2025 Republica Moldova a sărbătorit 35 de ani de la declararea suveranității. Emisiunea „Obiectiv comun” de la TVR Moldova, moderată de Elena Guțu, i-a avut ca invitați la discuție pe vicepreședintele AȘM, m.c. Ion Hadârcă, membru de onoare al Academiei Române, scriitor, om politic, deputat în Parlamentul Republicii Moldova în prima sa legislatură democratică și prim-vicepreședinte al Parlamentului; dr. hab. în drept constituțional, prof. univ. Alexandru Arseni de la Universitatea de Stat din Moldova, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, semnatar al Declarației de Independență; Alexandru Tănase, președinte al Curții Constituționale în anii 2011–2017. Pe 23 iunie curent, a avut loc Marșul Suveranității, organizat la inițiativa Președintei Republicii Moldova Maia Sandu. Participanții s-au adunat la monumentul regretaților artiști Doina și Ion Aldea-Teodorovici din strada Alexei Mateevici, după care au mers spre Președinția Republicii Mol-

dova și Parlamentul Republicii Moldova, locul unde a fost adoptată Declarația de Suveranitate. Președintele Republicii Moldova, Maia Sandu, și Ion Hadârcă, prim-vicepreședinte al primului parlament democratic, președintele primei Mari Adunări Naționale, au ținut discursuri în fața miilor de cetățeni care au participat la Marșul Suveranității.

Cercetare pentru tineri

9 aprilie 2025. Peste 20 de elevi ai Liceului Teoretic din satul Măgdăcești, raionul Criuleni, au avut oportunitatea de a participa la lecție susținută de Tatiana Malcova, doctor în științe medicale și asistent universitar la USMF „N. Testemițanu”. Vizitele tinerilor în centre de cercetare și laboratoare universitare, lecțiile publice susținute de cercetători se încadrează în campania de promovare a științei desfășurată pe parcursul anului 2025. La început de mai, în cadrul campaniei, peste 30 de elevi de la Gimnaziul din satul Biești, raionul Orhei, au participat la o sesiune interactivă condusă de dr. Tatiana Malcova. Pe 30 aprilie, un grup de 18 elevi, ghidați de profesoara de chimie Veronica Godoroja, a vizitat laboratoarele Universității Tehnice a Moldovei, Centrul Național de Studiu și Testare a Materialelor, unde s-au familiarizat cu domeniul nanotehnologiilor, și laboratoarele USMF „N. Testemițanu” din Republica Moldova, Laboratorul de Inginerie Tisulară și Culturi Celulare.

5 mai. Președintele AȘM, acad. Ion Tighineanu, a susținut prelegerea publică *Nanotehnologiile schimbă lumea pentru mai mult de 150 de elevi și profesori de la Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din orașul Drochia. „Cercetarea este o activitate captivantă. Unii aleg să o urmeze toată viața, alții pe perioade mai scurte, dar în orice caz, ea contribuie enorm la dezvoltarea multilaterala a personalității”, a subliniat președintele AȘM.*

5 mai. Elevii de la Gimnaziul „Viorel Cantemir” din satul Sofia, raionul Drochia, au auzit prelegerea *Nutriție și siguranță alimentară: între știință și aplicabilitate*, susținută de doctor în științe inginerești Alina Boiștean, lector universitar la Universitatea Tehnică a Moldovei. Elevii au aflat despre siguranța alimentară și au înțeles de ce sunt necesare sisteme riguroase de monitorizare pentru protejarea sănătății publice. La 12 mai, 19 elevi ai Gimnaziului „Viorel Cantemir” din satul Sofia, raionul Drochia, au vizitat laboratoarele UTM. La Departamentul Alimentație și Nutriție al Facultății Tehnologia Alimentelor a fost organizată o activitate de tip master-class, tinerii fiind ghidați de dr. ing. Alina Boiștean. Tema activității a fost elaborarea unui produs alimentar inovativ – icra artificială de tip vegan, obținută prin tehnici de sferificare, utilizând sucuri naturale de legume și fructe. Produsul a fost

realizat fără adaos de coloranți sau aditivi artificiali, punând în valoare principiile nutriției funcționale și sustenabilității alimentare.

5 mai. În cadrul Liceului Teoretic „Mihai Eminescu” din Drochia au fost susținute două prelegeri: pentru cei pasionați de domeniul fizicii și al ingineriei acad. Ion Tighineanu a relatat despre lumea fascinantă a nanotehnologiilor, iar cei pasionați de domeniul științelor biologice au avut ocazia să discute cu dr. Doina Cuțitaru de la Institutul de Genetică, Fiziologie și Protecție a Plantelor al USM pe marginea lecției „Conservarea *ex situ* și ameliorarea culturii inului (*Linum usitatissimum* L.) în Republica Moldova”. La 20 mai, două grupuri de elevi ai Liceului Teoretic „Mihai Eminescu” din Drochia au avut privilegiul de a explora universul cercetării științifice printr-o vizită organizată în laboratoarele Institutului de Genetică, Fiziologie și Protecție a Plantelor al USM și la Centrul Național de Studiu și Testare a Materialelor al UTM.

22 mai. Peste 20 de elevi din clasele a VII-a – a IX-a ai Gimnaziului din satul Limbenii Noi, raionul Glodeni, au participat la prelegerea susținută de dr. în științe chimice Larisa Mocanu, cercetător științific în Laboratorul de Chimie ecologică și tehnologii chimice moderne a USM. La 29 mai, în același laborator al USM, elevii de la Limbenii Noi au participat la o activitate practică fascinantă, coordonată de dr. Larisa Mocanu. Elevii au explorat metodele moderne de epurare a apelor reziduale textile și au participat activ la un experiment care a demonstrat etapele procesului de tratare a apelor uzate.

În primele zile ale lunii iunie, prelegerea *Nutriție și siguranță alimentară: între știință și aplicabilitate*, susținută de dr. în științe inginerești Alina Boiștean, lector universitar la UTM, a captivat elevii de la Gimnaziul din satul Hârtopul Mic, Criuleni, care s-au familiarizat cu noțiuni esențiale privind siguranța alimentară. Pe 4 iunie 2025, 18 elevi ai acestei instituții, însoțiți de profesoara de chimie și biologie Diana Balan, au vizitat laboratoarele Departamentului de Alimentație și Nutriție din cadrul Facultății Tehnologia Alimentelor de la UTM.

23-27 iunie. Academia de Științe a Moldovei, în parteneriat cu Academia Tinerilor din Republica Moldova, Academia Europeană de Științe și Arte, Academia Română și Academia de Științe Juridice din România, cu sprijinul financiar al UNESCO, a organizat cea de-a treia ediție a Școlii de vară „Calea spre descoperiri științifice”. În discursul inaugural, președintele AȘM, acad. Ion Tighineanu, a menționat că Școala de vară „Calea spre descoperiri științifice” este o platformă multidisciplinară care încurajează curiozitatea și excelența. „Experiența acumulată de-a lungul anilor,

prin organizarea școlilor de vară, ne-a demonstrat că investiția în educația tinerilor este cheia progresului științific. Această Școală de vară nu doar că oferă cunoștințe, ci și inspiră tinerii să contribuie la viitorul științei și al societății”. Evenimentul de deschidere a Școlii de vară a coincis cu marcarea a 35 de ani de la adoptarea Declarației de Suveranitate a Republicii Moldova (23 iunie 1990). Președintele AȘM a evidențiat semnificația acestui moment: „Suveranitatea a fost piatra de temelie a statalității noastre. Tinerii de astăzi au oportunitatea de a continua această moștenire, contribuind la integrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană”. Școala de Vară a oferit posibilitatea pentru 47 de elevi ai instituțiilor de învățământ din Republica Moldova să interacționeze cu oameni de știință, profesori și cercetători de renume. În cadrul Școlii de vară au susținut prelegeri prof. James Rothman (laureat al Premiului Nobel pentru Medicină, Yale University, SUA); prof. Klaus Mainzer (președintele Academiei Europene de Științe și Arte, Salzburg, Austria); acad. Aurelian Gulea (AȘM); acad. Eva Gudumac (AȘM); prof. Irina-Iuliana Costache-Enache (Spitalul Clinic Județean de Urgență Sf. Spiridon, Iași); prof. Ioannis Lirizis (Academia Europeană de Științe și Arte); prof. Andrei Rotaru (Universitatea Babeș-Bolyai, România); prof. Nicolae Chele (USMF „N. Testemițanu”); dr. Iuliana Popescu (Kentucky Academy of Sciences (Education & Engagement Committee), Barnstable Brown Diabetes Center, USA); prof. Xiao-Yu Yang (Wuhan University of Technology, China); prof. Viorel Nacu (USMF „N. Testemițanu”); m.c. al AȘM Liliana Cepoi (AȘM); Stephanie Boyce FKC (ex-președinte al So-

cietății Juridice din Anglia și Țara Galilor) și Robert Williams (editor șef la News247WorldPress); prof. Liviu-Bogdan Ciucă (președintele Academiei de Științe Juridice din România); dr. Marian Enache (președintele Curții Constituționale a României); acad. Marius Andruh (vicepreședintele Academiei Române); m.c. al AȘM Viorel Bostan (rectorul Universității Tehnice a Moldovei); prof. Kornelius Nielsch (Leibniz Institute of Solid State and Materials Research, IFW-Dresden, Germania); m.c. al AȘM Liliana Groppa (USMF „N. Testemițanu”); acad., prof. Jūras Banys (Academia de Științe a Lituaniei); acad. Alexandru Stratan (rectorul Academiei de Studii Economice din Moldova); prof. Violeta Dinescu (Academia Europeană de Științe și Arte); acad. Ion Tighineanu (AȘM); prof. Rattan Lal (laureat al Premiului Nobel pentru Pace, Ohio State University, SUA); m.c. al AȘM Boris Boincean (AȘM). Participanții au beneficiat de vizite în laboratoarele de cercetare ale USMF „N. Testemițanu” și ale Universității Tehnice a Moldovei. Evenimentul a finalizat pe 27 iunie cu ceremonia de înmănare a certificatelor de participare. Cea de-a treia ediție a Școlii de vară „Calea către descoperiri științifice” a demonstrat angajamentul AȘM de a promova excelența în cercetare și educație.

În concluzie, dorim să menționăm că, prin realizarea acestui „Jurnal academic”, ne-am propus să evidențiem activitățile și atribuțiile statutare având în vedere promovarea imaginii AȘM, consolidarea rolului instituției academice în domeniul cercetării, educației și inovării, precum și crearea unui liant între cercetare, educație, factori decizionali, mediul de afaceri, cercetători cu experiență și tineri.

Participanții la Școala de vară „Calea spre descoperiri științifice”, ediția a III-a, 23 iunie.